

BISERIC'A SI SCOL'A.

via bisericesca, scolastica, literaria si economica.

Ese o data in septemana: Duminec'a.

Pretiuu abonamentului:

Aradu Austro-Ungari'a pe anu . . .	5 fl.— cr.
„ „ „ „ „ 1/2 anu . . .	2 „ 50 „
Aradu Romani'a si strainetate pe anu .	7 „ — „
„ „ „ „ „ 1/2 „	3 „ 50 „

Pretiuu insertiunilor:

Pentru publicatiunile de trei ori ce contienn
cam 150 cuvinte 3 fl., pana la 200 cuvinte
4 fl. si mai sus 5 fl. v. a.

Correspondintiele se se adreseze Redactiunii
dela „BISERIC'A si SCOL'A" in Aradu, la
institutulu pedagogicu-teologicu, era banii la
secretariatulu consistoriului romanu ortodoxu
din Aradu.

Sinodulu eparchialu aradanu.

Deputatulu Ioanu Suciu presentéza literile sale
creditionale, si sinodulu in conformitate cu conclu-
siuni luatu sub nr. 21 lu dechiara de verificatu.

Presidiulu presentéza petitiunea credentiosiloru
din Ohaba-Forgaciu, pentru deplinirea parohiei a
ceia de acolo. Se transpune la comisiunea biseri-
cesca. Era petitiunea preotulu Nicolau Popoviciu din
Girisiu, pentru a fi repusu in dreptulu si beneficiulu
cei in parochi'a din Girisiu, se transpune la comi-
siunea petitionara.

Preasantitulu Episcopu presiedinte Ioanu Meti-
anu face urmatórea momentósa propunere: „Avendu
in vedere ca banii corporatiuniloru, precum sunt si
fondurile nóstre diecesane, in timpurile de acum
mai si mai securu se potu conservá imbracandu-se
cu realitati, de care si asiá Episcopia nóstra este lip-
sita; si avendu in vedere ca in timpurile de acum
avendu multe realitati cu pretiuri fórté scadiute,
propunem ca: venerabilulu sinodu se autorizeze pre
consistoriulu din Aradu, ca dandu-i se ocaziunea fa-
vorabila se cumpere unu bunu ori domeniu pe sém'a
episcopiei, respective a diecesei nóstre, cu banii din
acesta fondu diecesanu disponibilu, macar de ar avé
acestu fondu si alta menitiune. Cumperarea se se faca
sub conditiune, ca venitul bunulu cumperatu se
nu se intrebuintieze spre altu scopu, pana candu prin
necesitati nu se vor desplatí si interesele si capitalulu
sinodulu, care a imprumutatu banii la cumperarea
bunulu, si apoi numai dupa desplatirea acestor'a,
venitul bunulu se se intrebuintieze spre alte sco-
lari si necesitati a le diecesei.“ Propunerea Preasan-
titului Sale se transpune comisiuniloru intrunite orga-
nisatóre si epitropésea.

Consistoriulu plenariu din Aradu supune sino-
dulu propunerea pentru regularea veniteloru episco-
pesci „conventi'a“ si „sidocsi'a“. Sinodulu primindu
acesta propunere in principiu, cestiunea regularei
veniteloru episcopesci o reléga la comisiunile intru-
nitate organisatóre si epitropésea.

La ordine se pune rapórtelē senatelorū biseri-
cesci dela consistórele din Aradu si Oradea-mare, cu
datele statistice eclesiastice a le eparchiei. Din acóste
date se constata ca in senatulu strinsu bisericescu
din Aradu sunt unu asesoru ordinariu, aplicatu ca
referinte, 14 asesori onorari si unu defensoru matri-
monialu.

Consistoriulu din Aradu arata in raportulu seu
ca monastirea Hodosiu-Bodrogu are unu personalu de
doi archimandriti, unu protosincelu, unu diaconu si
unul ascernutoriulu de mésa si portariu, la olalta 5
paróche de statulu monachalu si unu protopresbiteru.
Sinodulu ié la cunoscintia statistic'a personalulu mona-
chalu si aviséza pe consistoriu se introducea in ra-
portelē sale pe viitoriu pre toti monachii, cari au primitu
tagm'a monachala in monastirea Hodosiu-Bodrogu.

Dupre rapórtelē consistoriali, statistic'a eclesias-
tica a Eparchiei Aradului pe anulu 1877. se en-
prinde in urmatórele: La consistoriulu din Aradu
apartienu 11 districte protopresbiterali, cu 308 co-
mune matre si 67 filiale, 326 biserici, 396 paróchii,
60,364 familii cu 327.060 suflete; in decursulu anu-
lui se arata 13,954 casuri de nascere si 13,941 ca-
suri de mórte; numerulu cununatiloru se pune la
3055. Preoti actuali sub jurisdictiunea consistoriulu
din Aradu sunt: 10 protopresbiteri, unu administra-
toru protopresbiteralu; 208 parochi; 142 administra-
tori; 20 capelani; preoti emeriti 7. Era la consis-
toriulu din Oradea-mare apartienu 7 districturi proto-
presbiterali cu 288 parochii matre si 69 filiale; 29.145
familii cu 150.471 suflete; numerulu nascutiloru e 6380,
alu mortiloru 7045; s'au cununatu in decursulu anulu
1063 parechi. Preoti actuali sub jurisdictiunea con-
sistoriulu din Oradea-mare sunt: 5 protopresbiteri
si 2 administratori protopresbiterali, 142 parochi, 83
administratori parochiali si 7 capelani; averea singu-
raticeloru bisericii din districtu se reproduce in 3665
jugere de pamentu estravilanu si 107.355 fl 81 kr.
capitalulu bisericescu.

Din aceste date statistice se vede ca intréga
Eparchi'a Aradului cu finea anulu 1877 are 89.509

familii cu 477.531 suflete, 684 parochii matre și 136 filiale; 18 districte protopresbiterali cu 15 protopresbiteri și 3 administratori protopresbiterali; 350 parochi, 225 administratori parochiali; 27 capelani și 7 preoți emeriti; populațiunea eparchiei a crescutu cu 20.334 nasceri și a moritu din ea 20986; astfelu mortalitatea e mai mare ca nascerile, cu 662 suflete.

Sinodulu luandu la cunoscintia datele statistice, cu privire la administratorii parochiali instituiti nainte de intrarea statutului organicu in viața, autorizeza pe ambele consistorie, ca pre administratorii parochiali de nainte stat. organicu, esceptional-minte, și fora alegere, se-ii pōta propune Preasantiei Sale parintelui Episcopu, pentru a-ii provede cu investitur'a canonica de parochi.

Consistoriele din Aradu și Oradea-mare reveleza in raporturile loru că in diecesa sunt 72 de parochie vacante, din care numai pentru 22 s'a facutu publicatiune de concursu pana acum. Sinodulu ie la cunoscintia aratarea consistoriului; ér pentru viitoriu ilu avisōza ca se arate și timpulu candu s'a facutu publicatiunea de concurse, ca astfelu se se veda, óre urmēza-se cu punctualitate dispusetiunile regulamentului provisoriu pentru indeplinirea parochielor.

Datele statistice relativu la institutul teologicu, din cari resulta că acestu institutu cu unu cursu de trei ani are unu professoru ordinariu, doi interimali, și e frecuentatu de unu numeru de 65 elevi, candidați la preotia se ion din partea sinodului la cunoscintia.

Consistoriulu din Oradea-mare aduce la cunoscintia ven. sinodu, că Ministeriulu de culte și instructiune publica a emanatu o ordinațiune, in sensulu careia, la cererea veri carei autoritati din comuna, se impune bisericiloru nōstre serbarea s. Stefanu, antaiulu rege alu Ungariei. Sinodulu in sa aflandu că ministeriulu prin o dispusetiune ulterioara a revocatu ordinațiunea sa in acēsta privintia, nu afla motivu de-a luá mesuri in contra octoarei unei serbatori, ce nu pōta caracterulu ortodocsiei.

Deputatulu Nicolau Zigre face propunerea de a se enuncia din partea sinodului, ca teologii absoluti conformu concludusului sinodulu de sub Nru 226. ex 1876., se pōta fi admisi la depunerea esamenului de calificatiune numai dupa pracs'a invetiatorēscă de doi ani. Era protopresbiterulu Ioanu Ratiu propune abrogarea decisului sinodulu de sub Nr. 226. ex 1876. Ambele propuneri se transpunu la comisiunea bisericesca și cea scolară.

Raportoriulu comisiunei organizatōre face referad'a asupra raportelor consistorielor plenarie din Aradu și Oradea-mare, privitōre la activitatea loru pe anulu trecut.

Consistoriulu din Aradu arata in raportulu seu, că in interesulu ameliorarei invetiamentului, a luat dispusetiune, ca in comunitatile cu doi sēu trei preoți, in care din lips'a midilōcelor materiale nu se potu dotá doi sēu trei invetiatori, in asemenea comu-

nitati se se aplice de invetiatoriu la clas'a noua pe otulu celu mai teneru in parochia. Sinodulu aproba dispusetiunea consistoriului modificata astfelu, ca in invetiatoriu se se aplice preotulu celu mai capabil și se fie dotatu dupa posibilitate.

Din raportulu consistorialu invederēza, că in cursulu anului trecut ministerulu de culte și instructiune publica oprindu mai multe carti scolastice din intrebuintiarea loru in scōlele nōstre confessionale, consistoriulu s'a simtitu indemnatu a face afas-tare maritului congressu despre acēsta stare de lucruri, și a-lu rugá se intrevina la inaltulu guvern pentru a delaturá scadere a ce suferu invetiamentulu prin oprirea cartiloru de scōla, și neplacile ce se causēza prin astfelu de oprire atātu consistoriului catu și invetiatoriloru, in specialu.

Sinodulu luandu actu de procederea consistoriului, in respectulu opririi cartiloru de scōla, enuncia ca pentru convocarea congressului se se faca o adunare inaltu Preasantitului metropolitu inea din sessiunea actuala a sinodului.

Raportarea consistoriului din Aradu, cumca in datiunea stipendiala de 48,000 fl. v. a. facutu a fost fericit'a Elena Birta, la 1. Augustu 1877 s'a primitu si ridicatu din mass'a lasamentaria, și in sensulu literelor testamentali s'a predatu comitatului insarcinatu cu administrarea ei, se ie la cunoscintia din partea sinodului.

Consistoriulu arata cumca betranulu Alesandru Gavra amariu directoru și professoru alu institutului pedagogicu, s'a rugatu și a cerutu ameliorarea pensiunei sale de 800 fl. la 1200 fl. pe anu, rindu dreptu recunoscintia acestei binefaceri unimanu manuscrise și opuri tiparite, de mare pretiu pe istoria și literatur'a nōstra, pe care le-a și pusu dispusetiunea acestui consistoriu spre esaminarea lōrei lor. Sinodulu in sa nu incuviintiēza ridicarea pensiunei; dar pentru opurile oferite, dupa ce vor fi esaminate de barbati de specialitate, autorisēza consistoriulu din Aradu se-i voteze o remuneratiune convenita, odata pentru totdeuna.

Terminandu-se raportulu consistoriului plenar din Aradu, referad'a comisiunei organizatōre se continua asupra raportului dela consistoriulu plenar oradanu, despre activitatea lui.

In raportulu seu, consistoriulu arata, că pe scaunulu protopresbiteralu alu Pestesiulu, a alesu fitoriu protopresbiteru cu majoritate de voturi pe Iosifu Ves'a, asesoru consistorialu, in sa apelandu al gerea, Teodoru Filipu, parochu și ases. cons. ca ceretinte la scaunulu protopresbiteralu vacantu, consistoriulu a inaintatu actele de alegere la consistoriulu metropolitanu, ca foru apelatoriulu, unde al lun'a lui septemvre trecut, caus'a sta neresolvat Sinodulu ie actu despre aratarea consistoriului, din acest incidinte, enuncia, ca in viitoriu, pentru laturarea susceptibilitatiloru și a indoieliloru, in persoanele, ce posedu calificatiunea prescrisa in statutulu organicu pentru protopresbiteri, de bine merita-

pentru protopresbiteratu se se considere acele persoane din cleru, care vor avea si documentu dela consistoriu despre ore care merite ale lor pe terenul bisericescu.

Consistoriulu raportéza, cá Paulu Fassie, alesu in 1876. de asesoru consistorialu, nu s'a prezentatu nici odata in consistoriu, nici juramentulu prescriesu a depusu. Sinodulu decide ca in locul lui P. Fassie se se faca alegere noua de asesoru.

(Va urmá).

Despre scóla in genere, si despre cea crestina ortodocsa in specie.

(Continuare).

V.

Candu am datu locu liberu pareriloru mele, sum de parte de a ofensá pe vecinii si conlocuitorii nostrii Iudei, cu cari de si nu suntemu de o credintia si nu ne iubescu totusi dupa principiulu de liberalitatea religiunei crestine si a fundatorului ei Domnului nostru Isusu Christosu, care a disu „se iubiti pe vrasmasii vostri, binecuvantati pe cei ce ve blastema, faceti bine celoru ce ve urescu, si ve rugati pentru cei ce ve supera si ve prigonescu.“¹⁾ trebuie se traimu in armonie si fraternisindu. Nici voiescu a dasca si judecá pe fratii apuseni „cáci nime nu m'a pusu domnu si judecatoriu preste ei.“²⁾ „Si nu judecati ca se nu fiti judecati, si nu osinditi, ca se nu fiti osinditi, cáci cu ce judecata veti judecá veti fi judecati, si cu ce mesura veti mesurá vi se va mesurá.“³⁾ Nici voiescu a atacá artile frumóse pe terenulu desvoltarei lor mai vertosu candu acele maneca din punctulu de vedere de a nobilitá si regenerá genulu omenescu, cáci biserica nóstra in totu locul a maintatu si s'a desvoltatu cu timpulu, prin urmare nu e nimica nici respunde cu ferisaiculu stationariu *non possumus* ca biserica papala, ci din contra e amica progresului si desvoltarei rationale.

Scopulu meu este de-a aratá peccatele si unuia si altuia ca *exemplu si argumentu* coreligionariloru mei crestini ortodocsi, si ca pe vecinii imediati cu acestia, cu cari adese ori convinu in atingere cotidiana, a-ii tienea de parte de peccatele lor; a combate mai departe acele arti, care mistifica si tinde la immoralitatea si coruperea genulu omenescu, si alu degradá la starea animalica. Scopulu meu este de a combate artile, cari nu maneca din punctulu de vedere a moralului credintiei si religiunei, si care nu-si au de objetu pre Dumnedieu, cáci eu numai pe acele arti, cari au de objetu pre Dumnedieu, si maneca din punctulu de vedere alu moralitatii si religiositatii le sustienu si recomand u salutare, cele lalte tóte le privescu de o cultura si desvoltare falsa, progresu inselatoriu si corupatoriu, cáci totu darulu de susu este pogorindu dela tine parintele luminiloru, care lumineza pre toti; prin urmare numai religiunea e totum factum u educatiunei si progresului adeveratu umanu; numai religiunea o afu de apta pentru a repará si indreptá peccatele civilizatiunei moderne, si numai religiunea singura e acea putere sigura, care pe carier'a acestei ne conduce la scopulu prefiptu, macaru de ni-ar lipsi tóte puterile cele lalte.

Dela léganu pana la mórte observamu in omu si adeveru in contra voiei lui mai multa aplicare spre reu decâtu spre bine, ceace numai prin educatiunea religiosa-morala se poate evita. Religiunea e celu mai scumpu si nepretiuitu te-

sauru a carni perdere nimicu nu o mai pote supleni. Fara religiune nu póte fi iubire de patrie, moderatiune, infranare, supunere, credintia, onóre, si sinceritate, si alte multe virtuti de aceste, cari promovéza binele comunu ar remanea necunoscute inaintea cetatianiloru. Fara religiune cele mai bune legi a tieriloru si reguli politiali, cari si asia cu anevoe si arare ori se potu pune la rendulu seu dupa cum aru cere esigintia si imprejurarile, aru remané fara resultatu. Fara religiune cetatianulu aru fi asemenea acelui animalu ustanitu de sarcini, care numai la impungerea conducatoriuului seu trage sarcin'a mai departe; fara religiune cetatianulu nu aru tienea strinsu la legile patriei, ci le ar calcá in picioare si le ar batjocóri; fara religiune s'ar inmulti reutatea pre pamantu si judecatoriuulu ar aplicá legile dupa placulu seu, dreptatiei ar dá colorea nedreptatii; pe celu seracu l'ar asupri pentru voi'a celui avutu; fara religiune barbatulu de statu ar cautá numai interesulu si folosulu seu, si comoditatea si odihn'a sa nici candu nu-o-ar consecrá dreptatii si binelei comunu, ba folosulu seu l'ar promová prin mijlóce neiertate si s'ar nisuf numai pentru satisfacerea pasiuniloru si scopuriloru sale coloru infame; santieni'a dreptatii nu o ar observá, ci dupa placu aru sfarmá tóte, si ar numi de plenipotentiatulu seu intrig'a; ca se póta pescui in tulbure, pretutindenea ar provocá disordine si tulburare. Cu unu cuventu, fara religiune barbatulu de statu s'ar clatiná in pararile sale cele nesigure ca tresti'a de ventu, si in ajungerea scopuriloru sale nu l'ar conduce demnitatea sa ci parerile lingusitoriloru sei adoratori, grati'a tronului, si ambitiunea de marire si de castig. Unde se afla dara ascunde remedile acele, care pre cetetianu si barbatulu de statu ilu retiene dela totu reulu, si promovéza binele comunu nu numai a singuraticiloru individi, ci a intregi omenime, daca nu in religiune?! Ore care sciintia seu regimu a adusu omenimei fericire, daca pe acel'a nu l'a condusu religiunea?! Se redeschidemu annalele istoriei si se vedemu ce ni se arata in acele provincie care nu s'au lasatu pre sine a fi conduse si purificate de religiune?! Ni se ridica perii in capu, si ne cuprindu fiori candu vedemu ce ni se represinta in acele provincii. „*Tesauri goli, imperatii ruinate, tronuri restornate, resbelulu intrigei in contra astutiei, resbunarea celoru insielati in contra insielatoriloru, devastarea sciintieloru si artiloru frumóse, despretiuerea servitiului administrativu, suprimarea dreptatiei, despoierea de bunuri si avutie, injuratiuni, si sudalmi, suspinuri din sinulu nenumeratiloru nenorociti, aceste sunt trasurile grozave, cari ni se arata ochiloru lacramandi in acele imperatii si state, care nu se lasa guvernate si indreptate prin legile religiunei crestine.*“¹⁾

Din caus'a si motivele aceste nu s'a aflatu natiune si imperatie, care se nu fie avutu religiunea sa si se nu fie simtitu lips'a ei; cáci fara de ea, nu pota sustá tronurile si imperatiile, ci s'ar descompune si cufundá in abisulu si caotele perirei, de aceea dice Cicero cá „pe timpulu seu nu s'a aflatu poporu asia de selbaticu care se nu fie avutu si cunoscutu pre diei sei si se nu fi avutu religiunea sa.“
„*Nullam gentem fuisse, neque tam inmansuetam, neque tam feram, quae Deum habendum nesciret; et nullam quae non ignoraret qualem haberet Deum dicere.*“²⁾ „Éra Seneca dice cá e de comunu opiniunea cá nici candu n'a existatu natiune, care se nu fi avutu religiunea, moravurile si diei sei.“ „*Insita est opinio haec, ulla gens est unquam adeo extra leges moresque proiecta ut non aliquos Deos credit.*“³⁾ „Pe oracolulu din Delfos erá scrisu ca fieste cine de prin cetati se adore pre diei si se aiba religiunea sa.“ „*Illud oraculi Delfici, Deos ex instituto civitatis esse collendos.*“⁴⁾ „Plutarchu inca dice, de ai umblá imprejura pamentulu,

¹⁾ *Anleitung zur christlichen moral tom. I. in precuventare.*

²⁾ *Cicero de legibus si Quaes. libr. I. cap. 16.*

³⁾ *Seneca Epist. 117.*

⁴⁾ *Racsek theologia dogmatica pars. I. cap. I. §. 18. M. Varadini 857. 8.*

¹⁾ Math. 6. 44-46.

²⁾ Esodulu 2. 14.

³⁾ Math. 7. 1. — Luca 6. 37.

ai afă cetăți, locuri și sate, fara știința, fara regi, fara avuții și bani, dara fora biserici și diei n'ai afă nicăiri." 1) Totu acest'a continua in altu locu, tocmai asia ai puté zidi cetăți in aeru, ca cum ai poté formá unu statu fara religiune. 2) Pentru acea dice *Liviu* in cartea I a istoriei sale despre *Numa* alu II-le rege a *Romei* că numai religiunei are de a multieși că a domniutu in pace preste 40 de ani și din selbaticii romani, a formatu cetății culti. 3) Era marele erou și invetiutulu Rege a *Borusiei* *Friedericu* celu mare alu II-lea pe care istoricii ilu incrimineza de nereligiosu și atheistu, fiindu discipululu lui *Voltaire*, bagandu de séma că in murgitulu imperatiiei sale, *Regis ad exemplum*, inaintéza ireligiositatea, și se inmaltiescu juramenturile false pe di ce merge in imperati'a sa, a chiepmatu la sine pre ministrulu seu, și infruntandulu i-a mandatu: „Ada-mi religiunea in tiéra, au te du dracului“ „*Schaffe Er mir wieder Religion ins Land, oder Teufel soll ihn holen.*“ Insi pseudofilosofii francesi, cari orbiti de sofismele sale pe la finea secululu trecut, au socotitu religiunea de o institutiune periculoasă pentru statu, de acea o-au proscrisu din tiéra, — numai decātu au bagatu de séma că fara de religiune Francia a devenitu unu desertu selbaticu, s'a strafornatu intr'o provincia cambalica, care a sorbitu sangele nevinovatu aloru milioane de fii ai sei. Chiar pseudoprincipele *Robespierre* a bagatu de séma și vedutu, că o republica compusa de athesti nu poté subsiste. Era fratele seu de cruce *St. Just* inea dicea că „veri care imperatie, care nu are de basă religiunea, prin fortiele sale proprii nū se poté sustiené.“ Imperatulul *Napoleon Bunaparte* in timpulu primulu seu consulatu estu modu a vorbitu catra preotimea din *Milano* in *Italia*, despre eficacitatea religiunei crestine: „Filosofii mai recentii din Francia s'au trudit a convinge pe francesi, că religiunea catholica e inimi'a totu sistemulu de guvernare democratica și republicană, și de aci apoi a urmatu in Francia persecuarea religiunei și a servitorilor ei a clerului, inse curendu ii-a creditu esperinti'a din amortiala si ii-a convinsu, că religiunea crestina e acea institutiune, care decātu veri care alt'a e mai apta și corespundietore ori carei forme de guvernare, si că in modu deosebitu de claru esplica trasurile fundamentale ori carei sisteme de domnire. Nici o societate, dice ingeniosulu ostasiu, nu poté sta fara moralu, era moralu fara religiune nu se poté cugetá, asia dara societatea umana numai in religiune si-póte afă prop't'a sa, si societatea fara religiune e asemenea naei fora compasu, care purure e ne sigura de calea sa, e privita de speranti'a că va poté intrá in portulu doritu: asia si societatea umana fara religiune e totu deuna miscata și scuturata de virtejuulu celu cumpiltu a pastuniloru, și in contianu se vede a fi espusa celoru mai cumpilte resbele civile, care o inpingu in adenculu nenumerate-loru reutati si pericóle. Francesiloru dóra li se va fi deschisu ochii, si din propriile intempleri de suferintiá si ne-casu vor fi invetiatu, si din esperintiá se voru fi convinsu, că numai religiunea crestina e acea anghira de care ei se potu prinde si ii-va mantui in acésta mare turburata de valuri. Eu din partea mea trebuie se marturisescu că m'am ajutat si amu multu de a multieși religiunei crestine in afacerile mele.“ 2)

Si noi dicemu cu *Kastner*, se poté constatá că tota salutea, tota lumin'a, si tota binecuventarea s'au impartesitu popóreloru prin religiune și prin santa maic'a biserica crestinesca, care e singurul organu a lui Dumnedieu spre fericirea și luminarea omenimei. Unde a ajunsu eroldii si-solii ei de pace, acolo a inteneritu fati'a pamantulu, din deserturi si locuri selbatices s'au facutu pamanturi, saduri si gradini roditóre, locuite de ómeni, prin respiriulu gurei lor s'au glorificatu frumseti'a si form'a, s'a incalditu si nobilitatu inim'a; masc'a cea grósa, care pana aci o

putá pre fati'a sa grobianulu fiu omenescu, a caditu si ca aur'a frumsetiei a pasitu inainte tipulu creatu lui Dumnedieu; din ochii lui stralucia mai nainte unu r'al'a, era de acum prin simtiuri puternice fiindu atrah catra Dumnedieu a redicatu altariu pana aci necunoscutu Dumnedieu tatalu, parintelui curescu, si unuia nascutu fiu seu Domnulu nostru Iisusu Christosu. Unde a petrunsu in lumi'a, acolo ea a adusu lumin'a si dragostea, a introdus sciinti'a, disciplin'a si onestatea intre ómeni, a intrat in familiile in societate, si pre tóte popórele, din tóte partii lumi, prin credintiá si dragoste le a adusu la contielegu. Cea ce *Socrate* cu intieptiunea sa, *Diogene* cu lampu, *Platone* si *Aristotele* cu filosofi'a si abstractiunile lor au pututu duce in sfersitu, acea a dusu in deplinaire sa maic'a biserica cu lamp'a credintiei crestine, ea maica biserica, religiunea crestina, a luminatu, si nobilitatu, a generatu lumea si tota multimea omenesca; si precum ónióra Domnulu Christosu umbandu prin tienuturi purtate batiulu seu de peregrinare binecuventandu, luminandu și nefacandu, astfelu si religiunea crestina a avutu influinta sa binecuventatóre, luminatóre, si binefacatóre asupra umanitatii, si in intiesulu celu mai strinsu alu cuventu a intemeiatu umanitatea cea blanda pre pamantu, inam de ce s'au nascutu si existatu pseudofilosofii pre pamantu cari au purtatu pre buzele lor cuventulu umanitatii ca intiesulu adevratu alu acestuia se-lu fi avutu in inimiloru, si cu faptele si vietii lor se fi probatu acésta religiunea crestina, cu ingrigire blanda de mama s'a a grigitu de cei soraci, de cei orfani, si de cei morbosii; fundatiunile sale piose, fatia cu care tóte alte institutiuni filantropice sunt numai imitatiuni, a pregatitu unu ajutoru mai bine primitu pentru umanitate; ea, religiunea si biserica crestina in secele obscurantismulu au primitu in inimiloru lor sciintile si artile frumóse, care pe atunci erau sperite de cetii nesciintiei, si daca nu li-a pututu da runda directiunea, care trebuia se le aduca in concordantia lumi, harem le au mantuitu de perire si le-a conservat pentru timpuri mai fericite. Religiunea a veghiatu asupra societatei casatoriale, o-a sustienutu in curatiuni sa origina a proscrisu din crestinetate duelulu infamu si periculosu in contianu a veghiatu asupra inoiriloru eronate in credintiá, in dilele si timpurile de perplexitate si anarchie conservatu pacea si odihn'a tieriei, si prin asia numita palu Dumnedieu a mantuitu omenimea de cetia si de apatiuni sangerose, redandu-i pacea, lucrulu, siguranti'a publica. Ea, religiunea a facutu celu mai mare si esentialu servitiu staturiloru, căci prin educatiunea sa morala religiunea a ardicatu si inaltiatu sufletulu la celu mai curatu patriotismu, si prin tribunalulu seu, marturisirea, a contrastat peccatulu, au sporitu curatiuni'a, moral'a, buna starea si sinceritatea intre ómeni. Pentru aceste a adusu si castigat mai multu bine decātu tóte relegiunile la olalta luete de lume. Apoi parte prin constitutiunea sa, prin care din busestiune domnediesca a statoritu supunerea si subordinatiunea catra puterile mai inalte, parte prin principiulu de paternitate si filialitate „*principium paternitatis et filialitatis*“ ce predomnesce in tota sistem'a sa, dela inceputulu seu a fostu tipulu regentiloru si supusiloru, bas'a stalpulu domniloru si tronuriloru. In urma prin statorniti sa cea nemiscata a mantuitu si sustienutu bunulu publicu a revelatiunei divine, unitatea credintiei si curatiuni'a invetiaturei lui Iisusu Christosu, prin care si-au castigatu un mare pretiu, si s'a facutu mai venerabila inaintea ómeniloru decātu că ar fi descoperitu si cuceritu o noua parte de lumina plina de aur si de argintu!!

O! religiunea religiuniloru, Crestinatate!! Istori'a religiunei crestine e istori'a mantuirei lumi. Altariulu fostu si va fi pentru totdeauna focaliulu sublimu a istoriei religiunei, si vietii nostre. Balaurulu Chinesiloru, fantulu Hindiloru, camila Arabiloru, ibisulu Egiptieniloru, moimile si sierpii Americaniloru, ratiunea Comunistiloru

1) *Plutarck contra Coleion Epicur. pag. 1125.*

2) *Pfeilschifter Staatsman Jahr. 1827 monat August. tom. 19.*

pseudofilosofiloru, a Francmasoniloru, apunu de parte si se perdu nevediuța din inaintea porumbului albu aratatu in stralucirea sa cea ceresca, si din naintea mielului lui Dum-nedieu, care singura pre sine s'a adusu jertfa pentru peca-tele lumii! Infiuinti'a binefacătoare a religiunii crestine spre edificarea genului omenescu pucini sunt cari o néga, dara multi sunt cari o dau zeutarei, si nu vreu se recunósca, că singura religiunea crestina vulgo ortodocsismulu e midilo-culu acel'a prin care ne putem mantui si salvá, celu pu-cinu, noi romanu cei mai asupriti intre tóte poporele lumii numai ortodocsismulu avemu de a multiemi conservarea nationalitii nóstre!

Dara se trecemu la tractatulu stricto-sensu despre scól'a ortodocsa!

(Va urmá).

In caus'a instructiunii populare.

Cum se infiintiamu si se sustienemu noi scótele con-fesionale mai bune, mai corespundietóre lipsei celei mari pentru poporul nostru?

(Dupre „O voce serioasa“ de unu Archipresbiteru.)

Scimu cu totii, că pe la ambe metropoliile si pre la tóte episcopiile romane s'au infiintiatu consistorie mari si frumóse, s'au salarisatu cátu de bine, si cáte de mai multi canonici si asesori bisericesci, s'au infiintiatu seminarie cu internate frumóse pentru clerici, s'au pregatitu si s'au apli-catu cei mai alesi barbati de profesori la theologia, s'a luc-ratu fórte multu pentru infiintierea de fonduri preotiesci, si pentru mai buna dotatiune a preotiloru; in archidiececele cea greco-orientala si cea gc. catholica din Transilvani'a se impartiescu in totu anulu mai multe dieci de mii ca aju-toriu preotiloru; ast-feliu in cátu aici am poté dice, că in-tr'adeveru s'a facutu si se face mai totu ce se impare po-sibilu — pentru preotime, de susu pana diosu; si dóra chiar aci am poté intrebá cá: dupa atâtea facute pentru servitorii altarului, óre facutu-s'a si preotimea mai démna de chiamarea sa? — séu poporul nostru facutu-s'a mai bunu si mai moralu?

Dar ca sé nu ne abatemu dela tema, sé cercámu si sé constatámu: óre paralelu, intr'acel'asi timpu, *facutus'a* ceva, si cátu s'a facutu si pentru scóte, pentru profesorii si invetiatorii nostri *confesionali*, pentru *invetiamentulu séu cultur'a poporului nostru*? Sé analisámu: óre facutu-s'a si pentru administrarea invetiamentului *confesionalu*, con-sistorie mari si frumóse pe la Metropoli si Episcopii? Óre aplicatu-s'au si pe la senatele scolari barbati alesi, barbati de specialitate, in numeru de ajunsu? Óre facutu-s'a dispo-sitiune, ca barem atunci sé se fie visitatu tóte scótele nó-stre prin comisari consistoriali, cand s'a vediuțu că incepu a le visitá si controlá inspectorii guverniali? Óre infiintia-t'amu si pentru pregatirea pedagogiloru aseminea institute ca pentru clerici? facut'amu si pentru pedagogi seminarie si internate? Facutu-s'au si pentru sermanii invetiatorii ce-va fonduri? impartitu-s'au si loru ajutorie măcar pe a die-cea parte ca la preoti? si in fine: ganditu-ne-am măcar de o administratiune mai buna a invetiamentului?

Dupa mine, in tóta privinti'a s'a facutu fórte pucinu. Caus'a scolara s'a classificatu pururea cam la loculu din urma si s'a luat mai preste totu, precum s'a indati-natu acést'a desclinitu la cutare din sínódele nóstre diece-sane, totu dupa terminarea tuturoru celoralalte cause; si de aci se esplica, cum s'au nascutu si se inmultiescu scótele co-munali mai prin tóte părțile!

Cú introducerea sinodalitáti, adeca a vietii constitu-tionale prin diecese, anume prin cele ortodocse, s'a aplicatu pe langa fie-care Consistoriu cáte unu individu sub titlulu *referinte scolariu*, si prin acést'a se crede, că s'ar fi facutu

unu lucru mare! Ei dar, ce sé face unu individu la cáte 500—600 de scóte? Cum unulu atare sé póte corespunde si in centru, prin referade si proiecte, si sé póta esi si prin comune, pentru d'a esaminá si controlá tóte, a-si cascigá esperintie, a infiuintiá prin védi'a si sciinti'a sa la faci'a locului? Séu cá dóra infiuinti'a directa, conducerea si con-trol'a nemedilocita, pre care in tierile culte se pune celu mai mare temeiu, pre care Christosu si-a basatu latirea cu su-cesu a legi, a invetiaturei si luminei, la noi n'ar fi de lipsa, ar fi chiar de prisosu?!

Póte se va dice, că scótele se cercetéza de inspectorii districtuali, adeca de protopopi. Bine ar fi sé fie si asia: dar — durere că nu e! Pentru că cele mai multe protopo-piate, mai alesu in părțile Ungariei, suntu mari si estinse, cu cáte 40 si mai multe comune, ale caroru comunicatiuni rele tocmai pe timpu candu se tinu prelegerile — cine nu le cunósce? Astfeliu, daca nu alt'a, apoi acésta calamitate publica impedecca mult o administratiune prompta.

Avem si noi câteva gimnasie, dintre cari unele de ani se afla in imprejurari fórte critice, si óre facut'amu noi ceva pentru ajutorarea lor? Protestantii si calvinistii, ale caroru gimnasie sunt in conditiuni multu mai bune ca ale nóstre, facu in totu anulu colecte pentru gimnasiile lor; dar noi de ce se nu facemu? Ganditu-ne-am măcar la ame-liorarea salarielor profesoralu? Spuna cei. ce sciú cá s'a facutu ceva.

Candu este vorb'a de a vindecá unu reu, sé fimu sín-ceri, se nu ne amagimu noi pre noi. S'au facutu in mai multe părți scóte comunali, in tóte diecesele romane; s'au aplicatu la acelea mai numai invetiatori străini, adeca de alte limbe si confessiuni, măcar că elevii suntu romani. Ei bine, sé intrebámu pre comunele nóstre bisericesci, pre un-de s'a intemplatu acést'a, sé intrebámu preotimea si proto-popi, ca pre inspectorii nostri districtuali, sé intrebámu chiar si pre Consistoriele nóstre: ce au intreprinsu, ce energia au desvoltatu pentru d'a salvá sacrele noastre interese nationale bisericesci, atátu d'aprópe ameniutate si pericolitate? Redi-cat-au, imbunatatit-au scótele *confesionali*, ca sé paralizeze si arete de superflue pe cele comunali? Concentratu-s'au cu totii la olalta, impreunatu-si-au tóte puterile lor, pentru sustienerea, aperarea perfectionarea scóteloru *confesionali*? séu déca li-au lipsitu medilócele, cerut'au ei ajutoriu din careva fondu essistente? cerut'au ei sucursulu si ajutoriulu tuturoru factoriloru chiamati a-i sprigini? Si in casu daca dupa tóte acestea n'au potutu face cele de lipsa, si chiar dupa ce s'au facutu scótele comunali, staruit'au ei pe bas'a legii, barem sé se aplice acolo invetiatori de limb'a scola-riloru? — O multime de intrebări acestea si altele de acestea, la cari cu greu vom poté responde multiamitoriu, si si mai cu greu va fi a ni scusá nigliginti'a!

Sé nu mi se iee in nume de reu aceste observatiuni sincere, căci prin ele nu voescu sé facu cuiva imputári, ci numai sé lamurescu cestiunea. Eu nu voiu acúsá, nici voiu judecá pre cineva; pentru că credu tare, că si asia nu ne va trece pre nici unulu precum judecat'a lui Ddieu si a posteritati, asia si muștrările cugetului candu acést'a se va desteptá — dóra chiar pe patulu mortii!

Am intonatu acestea pe scurtu, in interesulu causei si invetiamentului, care dupa opiniunea mea, precum am mai disu, au ajuns a fi cestiune de viétia, de viétia si de fericere, pentru noi si poporul nostru in acést'a patria.

Este bine se vorbimulamuritu. Eu acést'a facu, cand mi redicu vocea consciintiei si a convictiunei si dicu: *Precum vom grigi de cultur'a poporului nostru, asia va esiste si va fi fericitu*. De-lu vomu scí scóte prin cultura buna si rapede din intunereculu nesciintiei, trandaviei si nepasarii, elu se va regenerá, va re'nteneri, va prosperá, si va essiste, in buna stare, pre seclii inainte; éra de nu vomu grigi de cultur'a lui ci-lu vom lasá in conditiunile pe calea de astadi, elu ya urmá a merge totu mai rapede spre decadintia, pana

va perî de totu prin seracia si lipsa, precum au peritu si s'au stinsu tôte póporele necultivate séu semi-cultivate, candu au apucata se intre printre ele si se le cutropésca prin concurenti'a lor altele mai culte; — si respunderea pentru atare procesu periculosu si nefavorabilu procesu de mistuire si perire, neaparatu va cadé mai antaiu asupr'a preotimei romane, de diosu pana sus cu bisericile ei, care totu se sustienu din sudórea poporului si tôte se mandrescu de direct'a missiune aloru, d'a fi si d'a se ingrigi *pentru binele, pentru prosperarea séu fericirea vremelnica si vecinica a poporului!*

Ciudatu bine, prosperare, fericire; mie unu'i'a par cá-mi vine a dice: ferésca Dumnedieu poporulu nostru pe viitoriu, de asia bine! Nu, nu; nu este bine acest'a, candu vedemu cá poporulu nostru este in decadintia, este in miseria de unde nu póte urmá de cátu perire segura poporului nostru!

Pote cá multor'a dintre cetititori li se va obtrude intrebarea cá: *ce face Metropolitii si Episcopii romani?* Cum se socotescu si ingrigescu ei pentru promovarea culturai poporului, a carui sufletu, a carui capu moralu si spiritualu sunt ei, si a cáruru turma cuventatória este elu, dupa legile omenesci si dumnedieesci!

Dupa esperinti'a ce amu respundu la acést'a cá: si Metropolitiloru si Episcopiloru astadi abia li-a mai ramasu, decátu puterea cuventului adeva: indemnarea si sfatuirea teoretica a turmei spre imbracisirea culturai. Ba nici chiar sfatuirea nu o potu face, cum ar trebui s'o faca pentru ca ea sè fie eficace, n'o potu face la faci'a locurilor, cu ocaziunea visitatiuniloru canonice si petrecuta de iniciativ'a esemplului viu n'o potu face parte pentru cá fiindu mai tôte diecesele pré mari, si peste mesura estinse, Episcopii nu ajungu a le visitá cum ar pretinde imprejurárilu nóstre si prescriptele canóneloru, parte pentru cá serac'i'a si lips'a comuna ce a cuprinsu pe credintiosi peste totu, se estinde, si asupr'a celoru mai multi Episcopi si li impedece séu marginesce o factivitate salutaria in acesta privintia. Astfelu cu durere trebuie sè recunóscemu, cá dora cea mai mare parte a poporului romanu nici nu 'si cunoáscu pre Archipastoriulu seu, trebuie sè recunóscemu, cá au trecutu sute de ani, decandu intr'o mare parte a comuneloru nóstre bisericesci n'a umblatu episcopu romanu; in fine trebuie sè recunóscemu noi insine cá, credintiosii nostri si in privintia acést'a sunt mai parasiti decátu altii.

Se va dice póte, cá Episcopii, daca ei insisi nu-si potu visitá diecesele, de ce nu dispunu sè fie supliniti in modulu de lipsa?

Facu si dispunu si episcopii — unii celu puciuu, totu ce potu, dar durere, de o parte nu este cine sè-i asculte si sè esecute sum se cade dispusetiunile lor, de alta parte — érași durere, suntu multi chiar ai nostri, cari ca dintr'a-dinsu impedece esecutarea.

Afirmu acést'a numai in generalu, ca sè nu atingu susceptibilitátile, o afirmu numai pentru chiarificarea lucrului, observandu cá sunt multi in inteliginti'a nóstra, cari in zelulu lor constitutionalu, disputa episcopiloru chiaru dreptulu de a dispune ceva fara consistoriu, sunt érași altii cari in consistoriu, cu dreptu ori fara dreptu, cauta sè faca opositiune episcopului, ér afara pe strate, printre publicu, facu critica mare acteloru episcopesci si consistoriali, ca sè li devalveze vedi'a si valoarea, sciindu bine cá, atát'a este pré destulu pentru ca sè se impedece esecutarea acelor mesur.

De unele opositiuni si greutáti de prin unele sínóde eparchiali, mai alesu decandu s'a introdusu usulu de a se consitu si membrii sinodali in cluburi, casi deputatii dela diet'a din Pesta, si decand la constituirea acelor cluburi, mai vertosu pe la mese pline, se facu ingagiamente formali dar nu pré morali, nu mai vorbescu nimic'a; — nu potu insa retacé opositiunile si greutátile ce se ivescu prin sínódele parochiali, in a cáruru frunte mai totdeun'a se afla in-

teliginti de ai nostri. De multe ori p'aci se pare, cá lupete si anume cele electorali de pe terenulu politicu, au începutu a se transplantá si pe terenulu bisericescu, firece pre cátu constitutiunea nóstra bisericesca sémana in acést'a privintia cu cea lumésca. Asia mai intr'o forma se alege si judele comunalu, ca si preotulu satului, mácarcá judele se alege pe trei ani, ér preotulu pe viétia. Asia la parochii mai bune mai nu se intempia alegeri fara ceva abusu, care durere, pré adeseori degenera in escese si scandale.

Daca episcopulu ori Consistoriulu nu va trece cu vederea multe de tóte, i se amenintia cu trecerea la alta religione, o amenintiare ce se esecuta cu fórte mare usintia!

Trebuie sè recunóscemu cá in ambe bisericile nóstre romane avemu multe comune cari au fost si cáte de dou ori ortodosse, si totu de atátea ori, catholice. Cine ar mai poté vorbi in asemenea casuri de convingerea interna? Este unu reu acést'a, si dupa mine, celu mai mare reu in ambe bisericile nóstre romane, unu reu, ce numai are parchia, este unu reu ce nu numai impedece ori-ce mesuri si dispositiuni salutarie in interesulu nostru dar care ne face si derisulu si batjocur'a strainiloru.

Acestea si mai multe asemenea acestora sunt, care impedece fórte multu si pre episcopi in lucrárilu lor si in esecutarea dispositiuniloru lor.

Preste totu, in 'nefericit'a stare in carea ne aflám astadi cu progresulu si institutiunile nóstre, nu este lucru mai greu si mai fatalu, decát a dispune Episcopulu, cand sè scie cá-i lipsescu midilócele si organele pentru implinirea dispusetiuniloru sale, si cand mai fiecare dispusetiune se preface in compromisiune!

La cetirea acestor'a am nu numai presupunerea ci sciu chiar, cá multi voru aruncá o parte mare din vin'a pentru remanerea inderetru a poporului nostru in cultura asupr'a statului, tienendu póte, cá statulu ar fi in conscolectoru confessionali, pentru ca sè se redice mai alesu in scólele comunali, ce depindu mai nemidilocitu dela densulu. Nu voescu a me face criticulu statului din trecutu, pentru d'a constatá, pana in cátu elu si-a facutu séu nu detorintia intru innaintarea culturai poporului romanu, pe candu acést'a aterná mai numai de elu; dar toama asia de pucinu voescu a face pe aperiatoriulu statului de astadi candu vin a sustiené, cá vin'a ce i se atribue, nici pe o parte nu o merita in mesur'a in care i se atribue. Desi concedu si eu, cá regimulu astadi póte ar vedé mai bucurosu scólele comunali, de cátu pre cele confessionali, si-mi sciu pré bine esplicá acést'a; totusi am convingerea cá daci scólele nóstre confessionali ar fi corespundietória legii, imbuána cum sunt ale sasiloru din Transilvani'a ele n'ar fi n'ar poté fi atacate de nime. Nu potu sè no observu aci si aceea, cá ori cátu am invinuí in acést'a privintia pre regimu, totusi trebuie sè recunóscemu, cumca avemu a-i multiemi introducerea de multe imbunetatiri in scólele nóstre elementari; asia anume avemu a-i multiemi introducerea propuneriloru din fisica, istori'a naturala, istori'a patriei, si mai din altele, de cari inainte de a fi aparutu articulu de lege 38 din 1868, numai ici-cole erá ceva urma prin scólele de pe la sate.

Deci sè nu mai totu aruncám vin'a pre unii si pre altii, ci sè ne indestulam a recunóscu reulu in tóta marimea sa, si apoi sè ne apucamu a ni face noi insine datorintia, a face totu ce putemu — intre imprejurárilu in cari ne aflamu, pentru scaparea de acestu reu, pentru redicarea poporului nostru si prin elu a bisericeloru nóstre, cari cu elu impreuna au pornitu spre ruina! Astfelu dispusi, sè ni intórcemu tóta atentiunea, si sè ni concentrám tóte puterile asupr'a cestiunei prin ce midilóce si modalitáti se incepu procesulu de remediare?

Dupa a mea pricepere nu ni remane decátu ca: *din partea bisericeloru se trecemu ceva mai multu in cumpenit scóleloru.*

Adeca, examinându eu din punctulu de vedere alu procesului culturalu caracterulu trecutului si alu prezentului, asia am aflatu că in timpii séu epocele, cand factorulu principalu alu desvoltării si fericirei poporului erá libertatea religiei sale, tóta ingrigirea spirituala si materiala se concentra asupr'a clerului, si clerulu nostru s'a aretatu demnu d'acést'a ingrigire concentrata in elu, căci ni-a salvatu biserica si cu ea si nati unea. Astadi mantuirea poporului nostru nu mai este possibila numai prin biserica, ci ea trebuie cautata si in *scóla*. De acea, o mare parte a ingrijiriloru, ce ni-am concentrat'o pan acuma, mai numai asupra bisericeii, pe viitoriu sé o intorcem spre scólele nóstre; astfeliu nu numai cu consentimentulu clerului, ci prin acést'a chiar o parte mare din cumpen'a acestui'a trecandu-se la scóla, si acést'a câtu mai curendu, si adeca in valori atátu spirituali, precum si materiali.

(Va urmá).

Disciplin'a ca factoru alu educatiunei in scólele poporale.

II.

Candu am vorbitu in colónele acestei pretiuite fói despre disciplin'a in scóla, am acéntatu că acést'a, mana in mana cu instructiunea, tinde la unulu si acelasi scopu, de unde urméza că disciplin'a trebuie se se intinde la tote momentele privitóre pe scopulu instructiunei, trebuie se organizeze prin dedare viéti'a interna a pruncului adeca: cugetarea, simtiamentulu si vói'a; se-lu faca adeca a cugetá bine, a notri simtiamente curate si a lucrá dupa legile buneii cuvenintia si a moralei. Dar organizarea vietiei spirituale a pruncului fiindu conditionata dela portarea sa, de aici se nasce in ainte de tóte chiamarea disciplinei de a esoperá si introduce in scóla ordinea, ascultarea, atentiunea, diliginti'a, con-tinlegerea si bun'a cuviintia.

Pana catra finea seclului trecut, celu mai estinsu principiu pentru disciplin'a in scóla a fostu alu respectului. Invetiatoriulu erá domnulu scólei si pretendea ca discipululu se asculte orbisii, si de frica. Acelu principiu astadi nu se unesce nici cu relatiunile sociale nici cu spiritulu timpului in care traimu; cu atátu mai pucinu cu principiile sanetóse ale pedagogiei. Disciplin'a militarésca apesa asupra lucrarei spirituale a pruncului, nimicesce puterea vóiei si impiedeca desvoltarea caracterului. Nedespartitulu sociu alu respectului tiranescu e fric'a din partea neascultatoriloru. Acést'a inse alunga tóta nobléti'a si produce in inim'a copilului — de si in ascunsu — sementie inveninate. Trebuie dar' se ne miramu, candu mai audimu că in unele locuri colegii invetiatori se încérca cu forti'a, prin frica si betiu a si castigá respectulu discipuliloru sei in scóla!

E lucru constatatu că fora respectulu invetiatoriului, tóta disciplin'a nu ar' ajunge o cépa degerata, fiindu că respectulu individuale mai mare influentia are in teneretie asupra copilului decât regulele disciplinarie. Inse acést'a numai daca invetiatoriulu va sci uní respectulu cu puterea atragutóre, căci pre candu elu de o parte apésa reulu ca sil'a, de alta parte, cu puterea sublimitatei spirituale ascunsa in respectu, desvolta sementiele binelui, frumusetiei si a buneii cuvenintia. Respectulu are influentia educativa si pretiulu pedagogicu numai asia, daca prunculu cu abnegare de sine si fora nice una sila se apléca si supune respectului.

Dar' se venimu la conditiunea principala, la midilócele ducatóre la scopu ale „disciplinei.“ Atari sunt mintea,

demandatiunea, regulele scolastice, aducerea aminte, dojan'a, amenintiarea, pedéps'a, recunoscinti'a, incuragiarea, promisiunea, remuneratiunea, si tienerea sub stricta supravéghiare si activitate. Ale luá acestea in trendu si a vorbí per longum despre fiacare, ar' insemná a scrie unu studiu întregu din mai multe colé. Fia inse destulu a amentí că invetiatoriulu cultu si consciu de chiamarea sa va fi aptu a tiené in directiune buna cugetarea, simtiemintele si faptele eleviloru sei, pre candu din contra unulu cu principie sinistre, ne esertu si fara pracsa, prin o conducere ne istétia va ruiná întréga generatiunea clasei sale. Nu sunt destule cunoscintiele din scóla pentru deprindere la ordine buna, la acést'a se recere minte sanetósa, studiare perpetua, esperintia, atentiune incordata si cunóscerea câtu mai bine a naturei fia carui pruncu. Cu atátu e mai buna scól'a, cu câtu in ea se aplica mai raru pedéps'a. Invetiatoriulu e cu atátu mai istetiú cu câtu prin dispositiunile si procederea sa corespundietoria scie a incunjurá pedéps'a in scóla. Dar' pedéps'a nu se póte cu totul delaturá din scóla, ea inca e unu midilocu a disciplinei, numai invetiatoriulu trebuie se fia cu mare bagare de séma candu e silitu a intrebuintiá pedéps'a, căci prin o procedere necorecta, ar poté nunumai comite erori in educatiunea prunciloru, ci poté pune in jocu autoritatea, onórea ba chiar postiuenea sa oficiósa. Ar gresí fórtu pedepsindu d. e. in clipit'a iritatiunei sale potendu usioru alunecá la vreo vatemare corporala, ori pedepsindu ne meritatu.

Educatoriulu inainte de a pedepsi trebuie se cerce óre caus'a erórei nu jace in sine insusi? Vehementi'a, disordinea, nepacienti'a, neglidenti'a, metodulu reu, propunerea confusa, ne interesanta si langeda, tote acestea sunt isvóra ale eroriloru escanda intre discipuli. Cu câtu se va silí invetiatoriulu a le incunjurá acestea, cu atátu mai tare voru scadé si pedepsele din scóla. Din contra indegetandu invetiatoriulu, in tonu amicabilu, eroarea facuta din partea discipuliloru, de multe ori chiar din nesciintia ori seducerea celoru mai crescuti, va avé unu efectu mai mare ca pedéps'a. Numai atunci se se dicteze pedéps'a, candu celelalte midilóce nu folosescu; éra dictarea aceleia din partea invetiatoriului se se faca cu tóta parerea de reu, încátu prunculu insusi se simtiésca acést'a, si nici de câtu cu iritatiune ori pasiune. Ca se ajungemu mai de parte scopulu cu disciplin'a in educatiune, e de doritu ca ea se fie manuita astfeliu, încátu nici odata se nu produca in pruncu sentiamente neplacute, ci se intrebuintieze midilóce cari intarescu inclinatiunile bune, ce se afla in pruncu. Ca midilóce spre acést'a se recomenda recunoscinti'a, incuragiarea si remunerarea. Inse si acestea intrebuintiate in modu gresitu, de multe ori sunt chiar stricatióse d. e. lauda, prea desu in urma ilu aduce pre pruncu la ambitiune si increderea prea mare in sine si elu desconsidera pre altii s. a. m. d. Invetiatoriulu pana si la cea mai mica eroare, trebuie se fia cu multa atentiune si judecatoriu dreptu, nepartialu si pana candu nu se va convinge pre deplinu despre vinovatulu, se nu pronuncia nici odata sententi'a. Cu multu e mai mare lupt'a ce are a portá disciplin'a cu erorile discipuliloru, decâtu aceea ce o are instructiunea in privinti'a ocupatiunelor, căci viéti'a adeseori sta in contrastu cu scóla, de multe ori strica aceea ce disciplin'a scolastica a ziditu. Parinti si dechiara in contra procederei: invetiatoriului si iritéza copii in contra lui. Invetiatoriulu firesce că nu póte reziste in contra acelor'a, inse pentru aceea nu-i este iertatu a se spariá, si chiar este datoriu, din tóte poterile a lucrá si a impiedecá influentiele stricatióse. Numai asia ni vomu ajunge scopulu cu disciplina in scólele nóstre!

Siomcuta-mare, Aprile 1878.

Elia Popu,

invet. norm. gr.-cath.

Prea onoratu Cleru Romanu!

Margéu'a cea mai frumoasă a virtutilor creștinesci este mângaierea celor intristați. — A mângaiere pre gelieri si a luă iertăni dela iubiti celui repausatu este o datina pfa atătu de comuna mai alesu la poporul nostru romanu, încātu a fi cu consideratiune la acést'a, ma a o sustiené si latf e de doritu si de lipsa nu numai pentru a dá aventu elocintiei sacre, dar' mai alesu si in interessulu pietătiei poporului nostru.

Ore este omu pre care se nu-lu intristeze mórtea unui'a însu altui'a dintre iubiti sei? Oh nu! Toti avemu lipsa de mângaiere, căci fórte pucini sunt cei fericiti, si mare este numerulu celor nefericiti, cu ceia arareori, cu acestia ne intalnimu in totu momentulu. — Frumósă e viétii'a aceluia care e fericitu, dar' trista e viétii'a celui nefericitu, si óre póte se ne ajunga mai mare nefericire decâtu atunci candu pierdemu pre vre unulu dintre iubiti nostri, o atunci aieve că avemu lipsa de mângaiere.

A satisfacé acestei datoritiei creștinesci, a versá balsamu alinatoriu pre ranele celor intristați, a fostu si este scopulu subscrisului, candu m'am detiermuritu a edá o

„Collectiune de predici funebrale si iertăni.”

Incātu voiú poté cascigá placerea confratiloru mei cu edarea acestui opu, nu potú scf, căci quot capita, tot sensus, dar' speru că voru fi multi cari in acele predici voru affá esprese simtiemintele sale si le voru poté folosí cu succesu spre mângaierea inimeloru celor intristate.

Bunavointiei Prea Onoratului Cleru romanu recomendu dar' acést'a collectiune de predici si ceru partinirea sa.

Opulu va cuprinde predici si iertăni la preoti, be-trani, barbri, capi de familia, muieri be-trane si tenere, mame tenere, muieri mórte in patulu nascerei, muieri mórte indata dupa maritare, docenti, curatori bisericesci, studenti, orbi, fete tenere, prunci, dirigatori, judi comunali, la barbati repausati cu mórte grabnica ori silnica si iertăni la tóte casurile.

Aceste predici si iertăni le am deja gata si le voiú dá su tipariú indata ce voiú primí atătia prenumeranti încātu se mi se asigure spesele tipariului.

Pretiuulu de prenumeratiune ilu defigu la 1 fl. 50 cr. platindi dupa primiraa opului. Dela 10 esemplaria odata prenumerate voiú dá unulu ca rabatu.

Cólele de prenumeratiune me rogu a mi se re-tramite mai tardiu panan capetulu lunei Juniu a. c. st. n. ca se me potú orientá pentru esemplariile tiparinde.

Pentru acei P. O. Domni preoti, carii dora ar' dorí a cunósce cinosur'a ce am luat'o in prelucrarea amentiteloru predici, am onóre a le trage atentiunea la predic'a la mórtea unui preotu be-tranu esita in fascicululu alu doilea a „Predicatorelui Sateanului Romanu“ redactatu in Gherl'a. Altcum insemnu că cele mai multe din aceste predici sunt scurte, si preste totu sunt menite spre mângaierea celor intristați.

Cu acést'a ocașiune am onóre a aduce la cunoscinti'a Preaveratului Cleru Romanu că la subscrisul se afla incu esemplaria din „Concordanti'a biblica reale“ si din „Catechesele pentru pruncii scolari“ care benevoitoriloru prenumeranti le voiú dá cu pretiuulu scadiutu, si anume: Concordanti'a cu 2 fl. 20 cr. ér Catechesele cu 1 fl. 20. Ambele deodata prenumerate le voiú dá cu 3 fl. v. a. — In urma pentru docenti „Catechesele“ le voiú dá cu 1 fl. v. a. des-prece me rogu ca P. O. Domni preoti se benevoiesca ad incunoscinti'a. *)

*) Ne simtimu îndetorati dacia de catechetii scóleloru nóstre, a observá cumca „Catechesele“ Dluí Titu Budu sunt lucrate in spiritu bisericai catholice prin urmare ele sunt menite pentru scólele de confessiunea greco-catholica. Red.

Recomendandu-me bunavointiei Prea onoratului Cleru Romanu in

Gherl'a in diu'a Slui Georgiu 1878.

Titu Budu.

D i v e r s e .

† **Necrologu.** Constantinu P. Aiudanu parochu romanu gr. or. in Sambateni, in numele seu si a prunciloru sa Aurelianu, Veturia si Terentiu, precum in numele so-crului seu Ioanu Ratiu protopresbiteru in Aradu, a cumnatiloru si cumnateloru Hermina P. Desseanu n. Ratiu, Irina P. Milovanu n. Ratiu, Corneliu Ratiu, Terentiu Ratiu, Liviu Ratiu si Paulina Ratiu, si a tuturoru consangeniloru facunoscutu cu inima infranta, ca neuitaverea sa socia, respectiv mama, fiica si sora Julia Aiudanu, nascuta Ratiu dupa unu morbu indelungatu si greu in $\frac{3}{15}$ Maiu 1878 in alu 30-le anu alu vietii, si in alu 7-lea anu alu fericitei casatoriei sale a repausatu in Domnulu. Osamintele repausate se voru inmormentá de la cas'a de sub Nrulu 31 din strada Capellei, in cemetierulu rom. gr. or. din Aradu in $\frac{3}{17}$ Maiu a. c. la 3 óre dupa médiadi. Fiei tierin'a usióra si memoria eterna! Aradu, $\frac{4}{16}$ Maiu 1878.

Dlu Pascaly, precum aflamu in „Familia“ este decis ca in vér'a acést'a se vina cu o trupa mica dar bine ales spre a dá represintatiuni in unele orasie din Transilvania si Ungaria. Salutámu cu bucuria acést'a intentiune a dlu Pascaly si suntemu convinsi că si publiculu pe unde va trece, il va intimpiná pretotindenea cucaldura.

C o n c u r s e .

Pe statiunea invetiatoresca din *Pusthinisiu* (Óregfab) indiestrata cu emolumintele anual: 150 fl, 50 litre de grâu, 50 puncti de sare, 12 puncti de lumini, 100 pouni de clisa, 2 stangeni de lemne, 8 stangeni de paie, din care are a se incaldi si scól'a; cortelu liberu cu gradina de legumi, dela fiesce care mortu, unde va fi poffitu, câte 30 cr., apoi pentru visitarea mortiloru câte 20 cr., se deschide concursu pana in 28 Maiu, 1878 candu se va tiené si alegerea. Competintii suntú avisati recursele lorú, proviedute cu testimoniu de preparandie, si testimoniu de calificatiune, ale sub-sterne protopresbiterulu tractualu din Thimisior'a si pana atunci in vre o di de dumineca séu de serbatóre a se areté in biserică spre documentarea desteritati sale in cantari si tipicu.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu minc: Meletiu Óreghiciu, prot. inspect. de scól.

2-3

Pentru ocuparea postulu de invetiatoriu la scól'a rom. gr. or. confesionala clas'a II. de nou infintiată din comun'a *Mercina*. Protopresbiteratu Oravitiei, comitatulu Carasului, se escrie concursu pana in 28. Maiu a. c. Emolumintele sunt: 300 fl. v. a. in bani. 2 $\frac{1}{2}$ jugere de pamentu aratoriu, Cuar-tiru liberu, 4 orgii de lemne, din care are a se incaldi si scól'a.

Doritorii de a ocupá acestu postu invetiatorescu sunt avisati a-si trimite recursele lorú instruate in sensulu statutulu organicu, si adresate comitetulu parochialu, Domnulu Protopresbiteru Iacubu Popoviciu in Oravit'a, pe langa acea a se presentá intru o dumineca séu serbatóre si in biserică din Mercina, pentru de a se incredintiá poporulu despre desteritatea dinsiloru in cantarile bisericesci.

Mercina in 17 Apriliu 1878.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu Prot. tractualu Iacubu Popoviciu.